

А. І. Василяченко, ад'юнкт

Пенітенціарна академія України

Юридичний факультет

Кафедра адміністративного, цивільного та господарського права і процесу

вул. Гонча, 34, Чернігів, 14000, Україна

e-mail: nnik390657@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0007-8334-9513>

ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано правову базу, основні причини виникнення корупційних правопорушень та їх вплив на функціонування кримінально-виконавчої системи. Акцентовано увагу на основних факторах, що сприяють виникненню корупційних ризиків, зокрема нормативно-правових, організаційних та морально-етичних аспектів діяльності працівників. Проаналізовано сучасні механізми протидії корупційним проявам, включаючи впровадження антикорупційних заходів, посилення контролю за службовою діяльністю та підвищення рівня правової свідомості персоналу.

Розглянуто ефективність впровадження антикорупційних програм, підвищення рівня прозорості в управлінні, а також формування етичної поведінки серед працівників служби. У статті запропоновано комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення превентивних механізмів, зокрема - удосконалення антикорупційного законодавства, розробка спеціалізованих програм підготовки працівників кримінально-виконавчої служби, впровадження системи етичного моніторингу, а також активізація співпраці з громадськими організаціями для підвищення прозорості діяльності установ виконання покарань. Визначено ключові напрямки вдосконалення правових механізмів та організаційних заходів для зниження рівня корупційних ризиків. Наголошено на важливості міжвідомчої співпраці, громадського контролю та розвитку культури доброчесності для зміцнення правопорядку в системі виконання кримінальних покарань.

Стаття може бути цікава експертам з антикорупційного права, викладачам, аспірантам, організаціям, що працюють у сфері протидії корупції, а також буде корисною для всіх, хто цікавиться питаннями підвищення ефективності функціонування державних органів, зокрема у сфері виконання кримінальних покарань.

Ключові слова: корупція, Державна кримінально-виконавча служба, запобігання адміністративним правопорушенням, антикорупційні заходи, правова обізнаність.

Постановка проблеми. Корупція залишається однією з ключових загроз для ефективного функціонування державних органів, зокрема Державної кримінально-виконавчої системи України (далі - ДКВС України). Попри впровадження антикорупційного законодавства та відповідних заходів, корупційні прояви у системі все ще залишаються поширеними. Це свідчить про необхідність глибокого аналізу причин і передумов виникнення таких правопорушень, а також розробки більш ефективного комплексу профілактичних заходів. Основна проблема поля-

гає у недостатній дієвості чинних механізмів запобігання корупції та управління корупційними ризиками у системі Державної кримінально-виконавчої служби.

Метою статті є аналіз проблематики запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаних з корупцією у ДКВС України, визначення основних викликів і розробка практичних рекомендацій щодо їх подолання. Актуальність цього питання зумовлена необхідністю створення ефективної системи протидії корупції, яка сприятиме зміцненню законності, дотриманню прав людини та забезпеченню справедливості у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією в системі кримінально-виконавчої служби є об'єктом уваги багатьох дослідників. Серед таких: В. Ф. Пузирний, О. Г. Ткаченко, Я. О. Ліховицький, О. І. Богатирьов, С. В. Зливко, В. Л. Дубік, С. К. Гречанюк, О. О. Єрмак та ін. Автори значну увагу приділяють аналізу нормативно-правової бази, що регулює антикорупційну діяльність та вивченню практичних аспектів застосування профілактичних заходів. Водночас наголошується на важливості вдосконалення організаційних підходів і міжвідомчої співпраці для підвищення результативності боротьби з корупцією. Однак, попри численні дослідження, залишається актуальним питання пошуку більш дієвих механізмів запобігання корупції, адаптованих до специфіки Державної кримінально-виконавчої системи.

Виклад основного матеріалу. Корупція є однією з найбільших загроз для ефективного функціонування державних інституцій, зокрема й Державної кримінально-виконавчої служби України. Проблема корупції серед посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування постала дуже гостро. Її негативний вплив на становлення громадянського суспільства в Україні стає все відчутнішим і нині створює реальну загрозу національній безпеці держави. Починаючи з порушення службового обов'язку, корупція тягне за собою порушення інших суспільних відносин: призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, поглиблює соціальну нерівність громадян, збільшує соціальну напругу в суспільстві, порушує принципи соціальної справедливості, ускладнює доступ громадян до соціальних фондів [1, с. 117]. Її погіршення підриває не лише довіру громадян до системи правосуддя, але й створює умови для зловживання владою, а також перешкоджає реалізації основних принципів законності і справедливості. Запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаних з корупцією в діяльності персоналу установ виконання покарань є виявлення корупційних ризиків. Тому з метою усунення умов та причин їх виникнення постійно відбуваються дослідження науковцями, державними установами та громадськими організаціями, щоб розробити та здійснити низку заходів у сфері запобігання та протидії корупції, більша частина з яких спрямована саме на її запобігання [2, с. 10]. Це включає виявлення потенційних ризиків, усунення передумов для корупційних проявів та вдосконалення правових, організаційних і освітніх механізмів протидії. Особливу роль у цьому відіграють превентивні заходи, що сприяють підвищенню прозорості та відповідальності в роботі органів ДКВС.

Особливо небезпечним є те, що корупція в системі ДКВС України може мати прихований характер, виявляючись у формах зловживання службовим станови-

щем, неправомірному впливі на процеси виконання покарань або неефективному використанні ресурсів. Це не лише порушує норми законодавства, але й створює передумови для виникнення інших правопорушень. У зв'язку з цим, питання запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією стає надзвичайно актуальним і заслуговує особливої уваги. Дане питання регулюються рядом правових документів. Одним з найважливіших з них є Закон України від 14 жовтня 2014 року «Про запобігання корупції» [3]. Цей закон є основою для визначення правових та організаційних засад функціонування системи запобігання корупції в Україні, а також встановлює зміст і процедури, які визначають способи використання запобіжних антикорупційних заходів та принципи, які встановлюються для виправлення наслідків адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Однак, наявністю норм, що регулюють засоби запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією відзначається не лише згаданий вище закон. Наприклад, спеціальне законодавство щодо державної служби, зокрема Закон України від 10 грудня 2015 року «Про державну службу» [4], також містить норми, що регулюють запобігання адміністративних правопорушень пов'язаним з корупцією. Згідно з цим законом, існують обмеження щодо призначення на посаду (стаття 32), в рамках яких заборонено пряме підпорядкування близьким особам.

Особливу увагу слід приділити Кодексу України про адміністративні правопорушення, який у своїй структурі включає главу 13-А під назвою «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» [5]. Ця глава Кодексу визначає адміністративну відповідальність за різні види порушень, пов'язаних з корупцією. Зокрема, в цій главі встановлено відповідальність за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 6⁴), порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (стаття 6⁵), порушення вимог фінансового контролю (стаття 6⁶), порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (стаття 6⁷), незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (стаття 6⁸) та невжиття заходів щодо протидії корупції (стаття 6⁹). Таким чином, Кодекс містить нормативні положення, що регулюють адміністративну відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, і визначає їх види та наслідки.

Документи, видані Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК), яка є центральною інституцією виконавчої влади зі спеціальним статусом та відіграє суттєву роль у створенні нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання конкретних аспектів запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією в системі ДКВС України. Це орган, який формує та реалізує державну антикорупційну політику. Прикладами таких актів можуть бути Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, затверджене Рішенням НАЗК від 09 лютого 2018 року № 166 [7], Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, затверджена Рішенням НАЗК від 02 грудня 2016 року № 126 [8], Порядок оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобі-

гання корупції, затверджений Рішенням НАЗК від 09 червня 2016 року № 5 [9], Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджені Рішенням НАЗК від 29 вересня 2017 року № 839 [10] та інші правові документи. Такими правовими документами НАЗК встановлюють правила та процедури, які допомагають у виконанні протикорупційної стратегії. У рамках якої регулюються питання, пов'язані з реєстрацією осіб, які скоїли корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, проведенням оцінки корупційних ризиків, складанням протоколів про адміністративні правопорушення та інші аспекти, спрямовані на запобігання корупції в системі ДКВС України.

Певні елементи запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, можна знайти в нормативно-правових актах нижчого рівня, виданих іншими органами державної влади. Наприклад, Кодекс професійної етики персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України [11], містить норми, що запобігають адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією. Зокрема, персонал «не повинен допускати, щоб його особисті, фінансові чи інші інтереси спричиняли конфлікт інтересів під час обіймання посади. Він несе відповідальність за недопущення таких конфліктів інтересів повинен звертатись за роз'ясненням у колізійних випадках» [11]. Крім того, працівники служби мають бути активними у боротьбі з усіма формами корупції. Якщо працівники ДКВС стикаються з будь-якими випадками корупції, вони зобов'язані повідомляти про це своє керівництво та відповідні органи.

Серед позитивних трансформацій в системі правового забезпечення запобігання адміністративним правопорушенням останнім часом слід відзначити схвалення оновленої Антикорупційної стратегії на період 2021-2025 років, що сталася 20 червня 2022 року. В цьому законі передбачено, що попередня Антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки не була повністю реалізована через тривалий процес створення антикорупційних інституцій, нову антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки ухвалено не було, тому невиконані завдання, які залишаються актуальними. Це також стосується подальшої регламентації та дотримання законодавчих обмежень і заборон, які передбачені для державних службовців ДКВС України [12].

Ефективне функціонування законодавства щодо запобігання адміністративним правопорушенням в значній частині залежить від його системності та цілеспрямованого використання. На наш погляд, цьому сприяв би саме комплексний підхід, що включав би матеріально-профілактичні, процесуально-профілактичні та організаційно-управлінський напрямки. Кожен із зазначених напрямків має містити пункти, спрямовані на соціальне запобігання адміністративним правопорушенням з метою їх профілактики. Зокрема, матеріально-профілактичні норми мають визначати правила поведінки та заборони, здатні стримувати адміністративні правопорушення, процесуально-профілактичні регламентувати процедуру профілактики з додержанням гарантій, а, відповідно, організаційно-управлінські норми встановлювати обов'язки і відповідальність суб'єктів профілактики та умови ефективності запобігання адміністративним правопорушенням.

Висновки і пропозиції. Корупція в системі Державної кримінально-виконавчої служби України залишається серйозним викликом, який підриває ефективність виконання покарань, порушує права засуджених і осіб, які перебувають під вартою, та дискредитує діяльність органів правопорядку.

- zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 26.11.2024).
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (дата звернення: 26.11.2024).
 5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 26.11.2024).
 6. Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.11.2024).
 7. Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: Рішення НАЗК від 09 лютого 2018 року № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#Text> (дата звернення: 26.11.2024).
 8. Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади: Рішення НАЗК від 02 грудня 2016 року № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16#Text> (дата звернення: 28.11.2024).
 9. Порядок оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції: Рішення НАЗК від 09 червня 2016 року № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#Text> (дата звернення: 28.11.2024).
 10. Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Рішення НАЗК від 29 вересня 2017 року № 839. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/rishennya-vid-29-09-2017-839-pro-zatverdzhennya-metodychnyh-rekomendatsij-shhodo-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv> (дата звернення: 28.11.2024).
 11. Кодекс професійної етики персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України: Наказ Міністерства юстиції України від 14.04.2017 року № 1272/5. URL: <https://www.probaton.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/docx> (дата звернення: 28.11.2024).
 12. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93> (дата звернення: 28.11.2024).

References

1. Lysenko, V. O. (2013). Criminological Characteristics and Prevention of Corruption Manifestations in the State Criminal Executive Service. *Law and society*, 1, P. 117-122 [in Ukrainian].
2. Haltsova, O. V. (2019). Corruption in institutions for the execution of punishments. *The Latest Trends in Modern Legal Science: Proceedings of International. Scientific and Practical Conference*. 160 p. Dnipro [in Ukrainian].
3. Law of Ukraine on Prevention of Corruption No. 1700-VII (2014, October 14). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> [in Ukrainian].
4. Law of Ukraine on Civil Service No 889-VIII (2015, December 10). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].
5. Code of Ukraine on Administrative Offenses No. 8073-X (1984, December 07). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
6. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on approval of the Regulations on the 6th Unified State System of Prevention, Response and Termination of Terrorist Acts and Minimization of Their Consequences No. 92 (2016, February 18). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
7. NACP Decision on Regulations on the Unified State Register of Persons Who Committed Corruption or Corruption-Related Offenses No. 166 (2018, February 9). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#Text> [in Ukrainian].
8. Decision of the NACP on the Methodology for assessing corruption risks in the activities of authorities No. 126 (2016, December 2). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16#Text> [in Ukrainian].
9. Decision of the NACP on the Procedure for Drawing Up Protocols on Administrative Offenses and Making Orders by the National Agency for the Prevention of Corruption

- No. 5 (2016, June 9). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#Text> [in Ukrainian].
10. Decision of the NACP on the Methodological recommendations for prevention and settlement of conflict-of-interest No. 839 (2017, September 29). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/rishennya-vid-29-09-2017-839-pro-zatverdzhennya-metodychnyh-rekomendatsij-shhodo-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv> [in Ukrainian].
 11. Code of Professional Ethics of Personnel of the State Criminal Executive Service of Ukraine No. 1272/5 (2017, April 14). URL: <https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/docx> [in Ukrainian].
 12. Anti-Corruption Strategy for 2021-2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 16.02.2025 р.

A. I. Vasyliachenko, Adjunct

Penitentiary Academy of Ukraine, Faculty of Law
the Department of Administrative, Civil and of Economic Law and Procedure
34 Honcha St, Chernihiv, 14000, Ukraine
e-mail: nnik390657@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0007-8334-9513>

PREVENTION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATED TO CORRUPTION IN THE SYSTEM OF THE STATE CRIMINAL AND EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE

Summary

The article analyzes the legal framework, the main causes of corruption offenses, and their impact on the functioning of the criminal and executive system. Attention is focused on the main factors contributing to the emergence of corruption risks, in particular the following: regulatory, organizational, moral, and ethical aspects of personnel's activities. Modern mechanisms for countering corruption manifestations are analyzed, including introducing anti-corruption measures, strengthening control over official activities, and increasing the level of legal awareness of personnel.

The effectiveness of implementing anti-corruption programs, increasing the level of transparency in management, and the formation of ethical behavior among the service personnel are considered. The article proposes a set of measures aimed at improving preventive mechanisms, in particular, improving anti-corruption legislation, developing specialized training programs for criminal and executive service personnel, introducing a system of ethical monitoring, as well as intensifying cooperation with public organizations to increase the transparency of the activities of correctional institutions. Key directions for improving legal mechanisms and organizational measures to reduce corruption risks have been identified. The importance of interagency cooperation, public control, and the development of a culture of integrity to strengthen law and order in the system of execution of criminal punishments was emphasized.

The article may interest experts in anti-corruption law, teachers, graduate students, and organizations working in anti-corruption. It will also be helpful for everyone interested in improving the efficiency of the state bodies functioning, particularly in the bodies for execution of criminal punishments.

Keywords: corruption, State Criminal and Executive Service, prevention of administrative offenses, anti-corruption measures, legal awareness.